

НАУКА НЕ В ЗОНІ БАЙДУЖОСТІ, АЛЕ ЇЇ НАПРЯМАМ ПОТРІБНІ КОРЕКТИВИ

Як повідомив начальник науково-технічного управління МНС України Володимир Попудріпко, при роботі над Концепцією наукової діяльності управління потрібно виходити з того, що потреба в наукових дослідженнях об'єктивно існує незалежно від того, є чи немає фінансування на цей напрям діяльності міністерства.

Планується провести Колегію МНС з вирішення проблематичних питань по підрозділу разом з Національною академією наук України.

Ретроспективний огляд результатів зробленого наукою за 14 років від аварії на ЧАЕС показує, що у науковій Чорнобильській сфері зроблено чимало. Хоча це не значить, що все гладко, не було і немає невирішених наукових проблем та завдань.

Так, протягом минулого року продовжували працювати Науково-технічна і Експертна ради. І, узагальнюючи результати науково-дослідницьких та дослідно-конструкторських робіт, здійснюваних у рамках Національної програми з мінімізації наслідків Чорнобильської катастрофи з 1991 по 1999 рік, не можна не помітити реальний внесок українських вчених. Зокрема, і у скарбницю світової науки в галузі радіаційної медицини, радіобіології, сільгоспрадіології, психології та фізики.

Протягом року із залученням провідних вчених України розглядалися запропоновані проекти, визначались пріоритетні напрями наукових досліджень з мінімізації наслідків Чор-

Наукові роботи в зоні відчуження

НАУКА НЕ В ЗОНІ БАЙДУЖОСТІ, АЛЕ ЇЇ НАПРЯМАМ ПОТРІБНІ КОРЕКТИВИ

нобильської катастрофи. Синтезувавши варіанти, управління підготувало Технічне завдання на розроблення Національної програми мінімізації наслідків Чорнобильської катастрофи на 2001-2005 роки та до 2010 року. Тобто шлях на перспективу розраховується гнучко і виважено. Враховується мінімальне, принаймні нині, фінансування.

Експертній раді запропоновано зважити на низьку ефективність розгляду проектів наукових розробок, що надходять на розгляд до МНС України та недостатньо критичне ставлення до якості наукової продукції.

Варто згадати, що плановий обсяг фінансування у 1999 році становив 19986,1 тис. грн. та 89 тис. доларів США. З них 2198,1 тис. грн. — борги попередніх років. Щодо галузевого спрямування, то з 302 робіт, що виконувались, чорнобильський блок складав 267 тем обсягом 15993,9 тис. гривень.

Проведений науково-технічним управлінням аналіз свідчить, що борги за виконані роботи зросли більш як у три рази і тягарем лягають на бюджет 2000 року. Це може негативно позначитись на виконуваний нині частині робіт. В управлінні самокритично оцінюють і прораховують минулого року, і найперше — фінансові.

Проте за програмою наукового супроводу заходів з мінімізації наслідків Чорнобильської катастрофи дослідження проведено у пріоритетних

напрямах: медико-біологічному, сільськогосподарській та лісовій радіології, поводженні з РАВ. З медико-біологічного витікає доволі проблемне полотно, котре включає всі вікові категорії.

Зупинимось хоча б на такому, як щорічний соціально-психологічний моніторинг. Так за результатами 1999 року встановлено — рівень соціального самопочуття знаходиться у прямій залежності від самооцінки достатку, стану здоров'я та довкілля, слабко корелює з якістю життя та зайнятістю. Серед постраждалих збільшується число безробітних, найбільш несприятливою ситуацією з погляду наявності шансів знайти роботу як для місцевих жителів, так і переселенців вирізняється Житомирський район. Взагалі, незважаючи на різновид компактного переселення, фактор часу (віддаленість від року аварії) визначає критеріальні оцінки переселенців процесу переселення. А саме — якість житла, варіанти місця заселення, працевлаштування, соціальна інфраструктура. Чим віддаленіший час переселення, тим більше невдоволеності його організацією та перевітками.

Кількість людей, які сподіваються тільки на державну допомогу, більше ніж удвічі переважає кількість тих, хто самостійно шукає вихід із ситуації. Для постраждалих найбільш значущими залишаються три види допомоги — грошова, допомога в особистому

Через трагедію — до відродження...

лікуванні та лікуванні дітей.

У рамках міжурядових угод з Білоруссю, Росією організовується «проведення спільного радіоекологічного моніторингу біоценозів з метою вивчення дії іонізуючого випромінювання на живі об'єкти, які мешкають на забруднених територіях». Проведено клінічне випробування дослід-

них партій на виробництво препаратів — зубний еліксир та гель «Ферупа» тощо.

З роботи за напрямом поводження з РАВ для забезпечення виконання розділів Комплексної програми у 1999 році було розроблено концепцію удосконалення структури управління у сфері поводження з РАВ, параметричний ряд кон-

тейнерів для зберігання та захоплення низько- і середньо-активних відходів, виконано технічний проект «гарячої» камери для поводження з високоактивними відходами (ВВВ) та джерела іонізуючого випромінювання (ДІВ) високої потужності і відповідно до ст. 40 Закону України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку» проект направлено на розгляд державної експертизи ядерної і радіаційної безпеки. Це лише невелика частина зробленого наукою за підтримки МНС України.

Мають свої здобутки і сільськогосподарська та лісова радіологія, радіоекологія. Зокрема, концепцію ведення агропромислового виробництва на забруднених землях та їх комплексної реабілітації розроблено до 2010 року. Серед проектів, що знаходять у стадії завершення — вивчення міграції радіонуклідів у ланцюгу «грунт-рослина-тварина» та в лісових екосистемах на радіоактивно забруднених територіях.

Для визначення формування доз опромінення «самоселів» та персоналу Зони за рахунок стронцію-90 слід врахувати, що оптимальна схема вивчення переносу стронцію-90 з ґрунту до людини мусить мати визначення вмісту стронцію-90 у молоці, картоплі, продуктах лісу та у риби. З аналізу проведених робіт виведено параметри, що покладені в основу розрахунку рівнів забрудненості сільськогосподарських продуктів та території зони.

Серед проведених обстежень і досліджень — дослідження забрудненості деревини цезієм-137 та стронцієм-90. Визначено, що деревина

класів 1-4 придатна до народногосподарського вжитку і відповідає вимогам існуючих нормативів.

Навіть з цього промальовується картина ряду практичної користі наукових проектів для життєдіяльності людини і її взаємодії з довкіллям та його продуктами.

Щодо радіоекології, то коефіцієнт користності є у проаналізованому стані радіоактивного забруднення річок та водойм зони відчуження, а також техногенного забруднення Дніпровських водосховищ та їх основних протоків у 1999 році тощо. Розроблено проект оптимізованого регламенту для мережі спостережень за радіоактивними забрудненнями об'єктів навколишнього середовища зони впливу аварії на ЧАЕС на 2000-2005 роки. Зроблено оцінку ефективності водоохоронних заходів, що здійснюються у зоні відчуження, за станом на 1999 рік.

Такі ж комплексні дослідження велися і стосовно захоплення РАВ.

Однак з повної схеми корисних програм, що проходять через науково-технічне управління МНС України, особливе місце посідає культурологічна акція з врятування і збереження історико-культурної спадщини Полісся, включаючи зону відчуження. Останнім часом обстежено 46 населених сіл Київщини, Житомирщини, інших поселень Українського Полісся. Важливість цього проекту для майбутнього підтверджується тим, що в експедиціях бере участь поетеса, великомна і безкомпромисна у неволею та актуальною, Ліна Костенко.

Сусанна БОРИСОВА.